

Jauniešu Garantija

Mērķtiecīga - straujāka jauniešu
atgriešana darba tirgū

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Savienības
struktūrfondi un
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

EY

Building a better
working world

*Noslēguma izvērtējums
"Eiropas Sociālā fonda
atbalsta un īpašā
piešķiruma Jauniešu
nodarbinātības
iniciatīvas, tostarp
garantijas jauniešiem
shēmas īstenošanai,
investīciju lietderība,
efektivitāte un ietekme"*

Izpildītājs:

*SIA "Ernst & Young Baltic"
2019.gada februārī*

IZPĒTES JAUTĀJUMI

2018. - 2019.gadā veiktajā Noslēguma izvērtējumā, cita starpā, analizēta Jauniešu garantijas atbalsta pasākumu piemērotība tādu problēmu NEET jauniešu vidū risināšanai kā zems izglītības līmenis vai trūkstoša darba pieredze, un veikts dalībnieku darbā iekārtošanās [kontrafaktuāls] salīdzinājums ar jauniešiem - bezdarbniekiem, kuri nav piedalījušies Jauniešu garantijas atbalsta pasākumos. Dalībnieku darbā iekārtošanās ir pētīta, ņemot vērā gan darbā iekārtošanās biežumu laikā pēc dalības beigām, gan darbā noturēšanos, kā arī analizējot iegūtajā darba vietā saņemto darba samaksu un profesijas grupu, kurā jauniešis bijis nodarbināts. Tostarp augstāk minētais vērtēts jauniešu grupās pēc dzimuma, vecuma, izglītības līmeņa, kā arī atsevišķi analizējot jauniešu ar invaliditāti, jauniešu no lauku apvidus, ilgstošo bezdarbnieku un citu nelabvēlīgā situācijā esošu personu rezultātus.

Noslēguma izvērtējuma laikā īstenota arī dalībnieku aptauja, kurā piedalījās 478 atbalstu saņēmušie jaunieši. Aptaujas mērķis bija apkopot jauniešu viedokli par pārmaiņām viņu dzīvēs pēc dalības Jauniešu garantijas atbalsta pasākumos, kā arī noskaidrot biežāk izplatītos dalību pārtraukšanas iemeslus.

Ņemot vērā, ka 2014.gadā uzsākts "PROTI un DARI!" projekts, kas pirmo reizi paredzēja Latvijā īstenot mērķtiecīgu darbu ar neaktīvo NEET jauniešu mērķa grupu, padziļināti analizēta šī - pirmā pīlāra - sasaiste ar citiem atbalsta pasākumiem Jauniešu garantijas ietvaros, kā arī pētīta pašvaldību individuālā pieeja darbā ar jauniešiem, neaktīvo NEET jauniešu grupu tipoloģija un iemesli, kādēļ jaunieši atsakās vai nevar piedalīties "PROTI un DARI!" projektā.

Tikai daļa Jauniešu garantijas īstermiņa atbalsta pasākumu (kā karjeras konsultācijas, konkurētspējas paaugstināšanas pasākumi u.c.) dalībnieku ir bijuši arī ilgtermiņa atbalsta pasākumu dalībnieki, kas analizēti Noslēguma izvērtējumā. Tādēļ papildus skatīta arī īstermiņa atbalsta pasākumu spēja novirzīt jauniešus uz piemērotiem ilgtermiņa atbalsta pasākumiem.

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

ANALIZĒTIE ATBALSTA PASĀKUMI UN AKTIVITĀTES

Noslēguma izvērtējums aptver šādu atbalsta pasākumu, to aktivitāšu, kā arī to tematisko grupu analīzi laikā no 2014. līdz 2017.gadam:

1. "PROTI un DARI!" projekts;
2. Valsts izglītības attīstības aģentūras sākotnējās profesionālās izglītības programmas reģistrētiem bezdarbniekiem, neaktīviem un nodarbinātiem jauniešiem un izglītības programmas jauniešiem ieslodzījuma vietās;
3. Nodarbinātības valsts aģentūras atbalsta aktivitātes:
 - ▶ Neformālās izglītības programmas;
 - ▶ Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā;
 - ▶ Transportlīdzekļu un traktortehnikas vadītāju apmācību īstenošana;
 - ▶ Profesionālas tālākizglītības un profesionālās pilnveides izglītības programmas;
 - ▶ Pirmā darba pieredze jauniešiem;
 - ▶ Subsīdētās darbavietas jauniešiem bezdarbniekiem (pasākumi noteiktām personu grupām);
 - ▶ Atbalsts pašnodarbinātības vai uzņēmējdarbības uzsākšanai;
 - ▶ Darbnīcas jauniešiem.

REZULTĀTI: DALĪBNIEKU APTAUJA UN VEIKSMES STĀSTI

Pēc jauniešu pašu viedokļa (dalībnieku aptaujā un apkopotajos JSPA un VIAA dalībnieku pieredzes stāstos), jaunieši ieguvuši caurmērā pozitīvu pieredzi atbalsta pasākumos, kas ne tikai atsevišķos gadījumos ir vērsta uz tehnisku prasmju (kā datorprasmes, profesionālā kvalifikācija u.c.) iegūšanu, bet arī ceļot jauniešu motivācijas līmeni un attīstot sociālās prasmes, t.i., uzlabojot komunikāciju prasmes, kā arī iegūstot jaunus kontaktus, kas jauniešiem noderējuši arī turpmāk.

Vairāk nekā 60% respondentu norāda, ka, pateicoties dalībai atbalsta pasākumos, ir iegūtas jaunas kompetences, teju 40% ir ieguvuši jaunus draugus un virs 25% jūtas pārliecinātāki par savām spējām.

Respondentu vidū, balstoties uz norādīto ieguvumu pēc dalības atbalsta pasākumā atšķirībām jauniešiem dažādās izglītības līmeņu grupās, būtu jāpārskata atbalsta aktivitāšu klāsts, kas tiek piedāvāts jauniešiem ar pamata vai zemāku izglītības līmeni, kā arī vispārējo vidējo izglītību, jo salīdzinājumā ar citām jauniešu grupām, jaunieši ar vispārējo vidējo izglītību retāk uzskata, ka ir ieguvuši jaunas kompetences pēc dalības atbalsta pasākumos, savukārt biežāk atbildes variantu "Nav izmaiņu" uz jautājumu par pārmaiņām pēc dalības norāda jaunieši ar pamata vai zemāku izglītības līmeni.

"Jauniešu garantija" - pirmais solis uz jaunu darba pieredzi vai profesiju - īstenošana tika uzsākta 2014.gadā. Laikā līdz 2017.gadam tās ietvaros darba meklēšanas atbalstu saņēmuši vairāk nekā simt-tūkstoš jauniešu un ilgtermiņa atbalsta pasākumos piedalījušies teju 30 tūkstoši jauniešu.

REZULTĀTI: KONTRAFAKTUĀLĀS IETEKMES IZVĒRTĒJUMS

Jauniešu garantijas atbalsta pasākumi mērķtiecīgi veicina jauniešu straujāku atgriešanu darba tirgū - pozitīva intervences ietekme gada laikā kopš dalības beigu datuma (t.sk. pārtraukšanas datuma) uz darbā iekārtojušos vai pašnodarbinātību uzsākušo jauniešu īpatsvaru novērojama teju visās atbalsta pasākumu aktivitātēs.

Īstermiņā (6 un 12 mēnešu laikā) un vidējā termiņā (18 mēnešu laikā) pozitīva intervences ietekme uz darbā iekārtošanos novērota:

- ▶ Profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmās (tostarp tematiskajās grupās "Uzņēmējdarbība, finanses, grāmatvedība, administrēšana (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības)", "Enerģētika" un "Metālapstrāde, mašīnbūve un mašīnzinības"),
- ▶ Svešvalodu apguvušo vidū,
- ▶ "Transportlīdzekļu un traktortehnikas vadītāju apmācību" dalībniekiem,
- ▶ Sākotnējās profesionālās izglītības programmās (tostarp tematiskajā grupā "Uzņēmējdarbība, finanses, grāmatvedība, administrēšana (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības)").

Darbā iekārtošanos nav veicinājusi dalība neformālās izglītības programmās datorprasmju apguve un valsts valodas apguve un profesionālās tālākizglītības un pilnveides programmu tematiskajās grupās "Tūrisms", "Elektronisko un optisko iekārtu ražošana, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas", "Veselība un sociālā aprūpe" un "Tekstilizstrādājumu, apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu ražošana".

Darbā iekārtojušos un pašnodarbinātību uzsākušo jauniešu īpatsvars pēc "Atbalsta pašnodarbinātības vai uzņēmējdarbības uzsākšanai" saņemšanas nav statistiski nozīmīgi lielāks dalībnieku vidū salīdzinājumā ar kontroles grupu, taču ir novērojama pozitīva intervences ietekme uz darbā noturēšanos gan īstermiņā, gan vidējā termiņā (t.i., nostrādāto dienu skaits 6, 12 un 18 mēnešu laikā dalībnieku vidū ir lielāks).

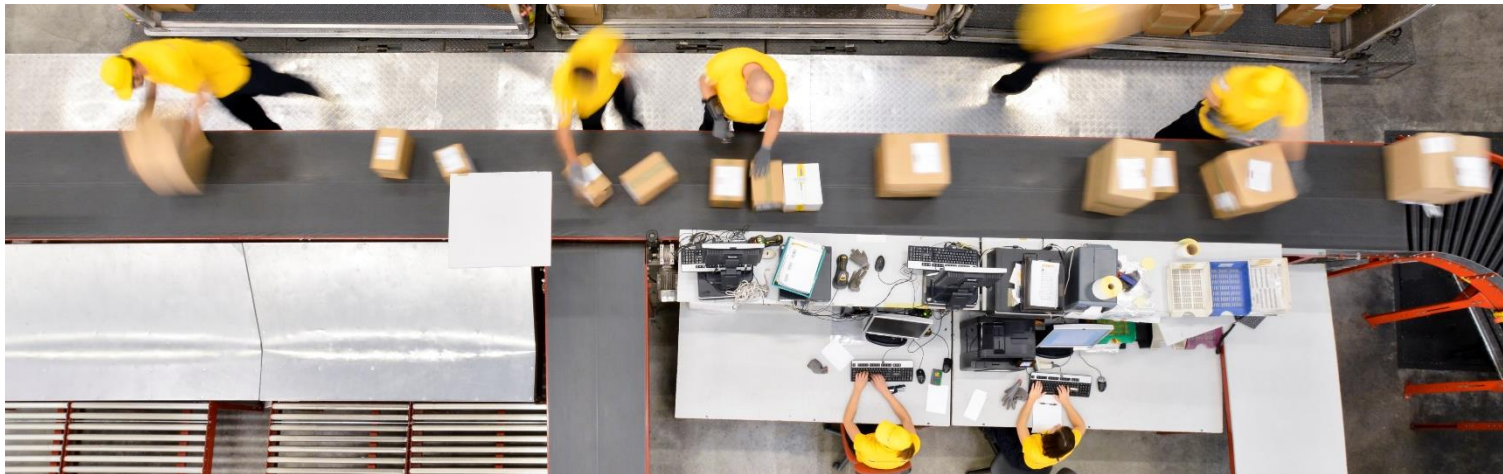
Atbalsta pasākumi nav veicinājuši jauniešu ar invaliditāti biežāku darbā iekārtošanos salīdzinājumā ar kontroles grupu. Taču vienīgais atbalsta pasākums, kas ir veicinājis jauniešu ar invaliditāti darbā noturēšanos (t.i. lielāku nostrādāto dienu skaitu salīdzinājumā ar kontroles grupu), ir profesionālās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas (kopā, neizdalot tematiskās grupas) 18 mēnešu laikā pēc dalības.

Nevienā no atbalsta aktivitātēm nav novērojama statistiski nozīmīga pozitīva ietekme uz dalībnieku darba samaksu, izņemot sākotnējās profesionālās izglītības programmas un subsidētās darba vietas jauniešiem ir veicinājušas augstāku vidējo mēneša neto darba samaksu jauniešiem ar invaliditāti.

REZULTĀTI: IEGŪTĀS DARBA VIETAS KVALITĀTES IZVĒRTĒJUMS

Visbiežāk dalībnieki iekārtojušies darbā piektajā (pakalpojumu un tirdzniecības darbinieki), septītajā (kvalificēti strādnieki un amatnieki) un deviņtajā (vienkāršās profesijas) profesiju grupā. Kā otrās (vecākie speciālisti) un trešās (speciālisti) profesiju grupas darbinieki caurmērā biežāk strādājuši jaunieši pēc sākotnējās profesionālās izglītības programmu apguves (tikai atsevišķās tematiskajās grupās), "Pirmās darba pieredzes jaunietim" un "Atbalsta pašnodarbinātības vai uzņēmējdarbības uzsākšanai".

Vienlaikus, jauniešiem esot nodarbinātiem augstākā profesiju grupā, viņu darba samaksa biežāk ir zem profesijas grupas vidējā. Ņemot vērā jauniešu neilgo darba pieredzi, atalgojums zem profesijas grupas vidējā ir skaidrojams ar vispārējo darba samaksas sadalījumu nodarbinātu jauniešu vidū, taču dalībnieku atalgojums ir zemāks arī salīdzinājumā ar kontroles grupas bezdarbniekiem, kuri nav piedalījušies atbalsta pasākumos.

BŪTISKĀKIE STRATĒGISKIE PRIEKŠLIKUMI

1. Pārskatīt JSPA projekta "PROTI un DARI!" kapacitāti un tā jauniešu mērķa grupas, ņemot vērā, ka jauniešu (reģistrētu bezdarbnieku) ar zemu izglītības līmeni vidū ir biežāk izplatīta atbalsta pasākumu dalības pārtraukšana, kā arī ne tik sekmīga ir darbā iekārtošanās un noturēšanās. Līdz ar to, iespējams, šīm jauniešu mērķa grupām nepieciešama individualizētāka atbalsta pieeja, kāda tā tiek pašlaik sniegta projektā "PROTI un DARI!" neaktīviem (t.i. kā bezdarbniekiem neregistrētiem) NEET jauniešiem.
2. Precizēt atbalsta pasākumu un to aktivitāšu mērķi - ātrāku vai labākā darbā jauniešu iekārtošanu.
3. Ņemot vērā, ka sievietes ir aktīvākas gan reģistrējoties NVA kā bezdarbnieces, gan piedaloties Jauniešu garantijas atbalsta pasākumos, papildu pūles būtu jāvelta „trūkstošo” NEET jauniešu - vīriešu uzrunāšanai un iesaistei, kā arī reģistrēto bezdarbnieku - jauniešu vīriešu iesaistei atbalsta pasākumos. (Taču vienlaikus, jāņem vērā emigrējušo jauniešu, tostarp vīriešu, ietekme uz bezdarba statistiku.)
4. Pārskatīt neformālās izglītības programmas "Valsts valoda" īstenošanu, ņemot vērā, ka dalība šajā atbalsta pasākumā notiek salīdzinoši novēloti un tās ietekme uz darbā iekārtošanos ir negatīva, taču Jauniešu garantijā mācības tiek īstenotas un kvalifikācijas eksāmeni ir kārtojami tikai valsts valodā.
5. Ņemot vērā 30% dalību pārtraukušo īpatsvaru (tostarp atbilstoši plānotajam dalībnieku atbirumam) sākotnējās profesionālās izglītības programmās, jāpārskata finansējuma proporcionalitātes principa ieviešanas iespējas norēķiniem ar profesionālās izglītības iestādēm atbilstoši dalībnieku iesaistei.
6. Nepieciešams pārskatīt dokumentācijas aprites kārtību un IS integrāciju, kā arī piekļuves tiesības iesaistītajām valsts pārvaldes un pašvaldību iestādēm. Šobrīd lielu administratīvo slogu veido elektroniska, uz IS izdrukām balstītu datu apmaiņa, kā arī dalībnieku aptaujāšana mēnesi pēc dalības.

